

Zakaz handlu w niedzielę?

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

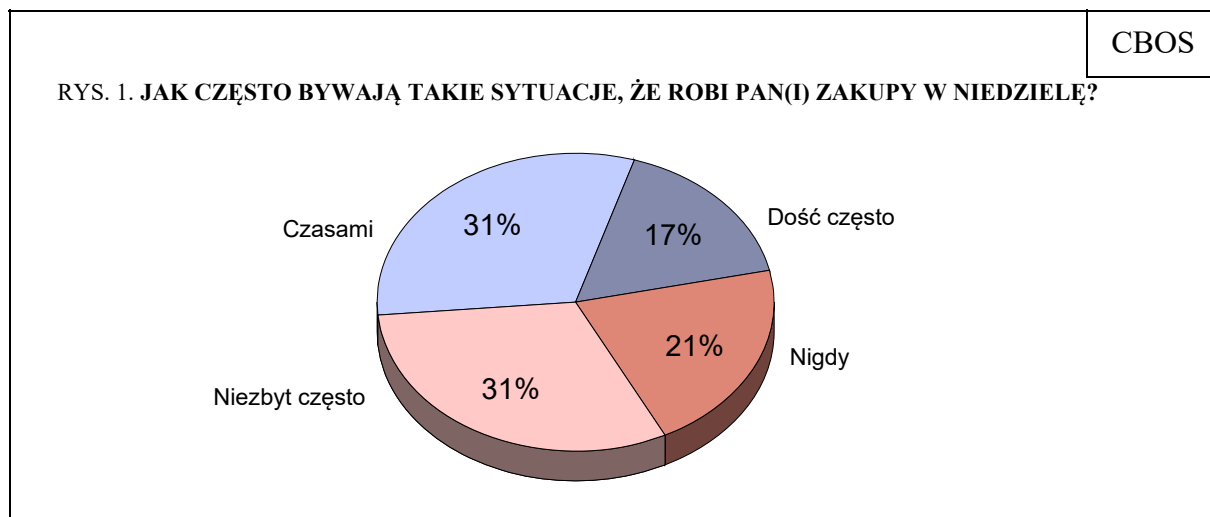

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Ponad pół miliona Polaków podpisało się pod obywatelskim projektem ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele. Projekt, którego inicjatorem jest Krajowy Sekretariat Banków, Handlu i Ubezpieczeń NSZZ „Solidarność”, zyskał poparcie wielu różnych środowisk. Projekt zakłada zakaz handlu w niedzielę z wyłączeniem kilku niedziel w roku. Zgodnie z jego zapisami otwarte mogłyby być sklepy, w których sprzedaje sam właściciel. Wyjątkiem mają być też m.in. stacje benzynowe, piekarnie, apteki, kioski i kwaciarnie. Inicjatorzy projektu ustawy w jego uzasadnieniu powołali się na ustawodawstwo wielu europejskich krajów, w których handel w niedzielę podlega ograniczeniom. Zwolennicy zakazu handlu w niedzielę uzasadniają potrzebę jego wprowadzenia względami społecznymi, przede wszystkim poprawą sytuacji pracowników handlu. Przeciwnicy zaś obawiają się jego negatywnych skutków społeczno-ekonomicznych – zmniejszenia zatrudnienia oraz spadku obrotów w handlu.

CZY ROBIMY ZAKUPY W NIEDZIELE?

Jak wynika z deklaracji¹, blisko połowa dorosłych Polaków (48%) robi zakupy w niedzielę, w tym prawie co szóstemu zdarza się to dość często.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (316) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 8–15 września 2016 roku na liczącej 981 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Robienie zakupów w niedzielę wiąże się m.in. z wiekiem, statusem na rynku pracy, wielkością miejsca zamieszkania oraz religijnością, a więc zależy zarówno od możliwości i swobody zaopatrywania się w dni powszednie, jak i od nastawień o charakterze światopoglądowym. Stosunkowo najczęściej zdarza się robić zakupy w niedzielę osobom mającym od 25 do 44 lat, mieszkańcom największych miast, respondentom z grup społeczno-zawodowych, którzy – jak można sądzić – częściej niż inni są zatrudnieni na etatach, a ich praca nie ma charakteru zmianowego, takich jak: kadra kierownicza i specjaliści, pracownicy administracyjno-biurowi, ale też robotnicy. Z kolei wśród najrzadziej robiących zakupy w niedzielę są ludzie starsi – mający 65 lat i więcej, emeryci, renciści, a także rolnicy (zob. tabele aneksowe).

Zachowania zakupowe modyfikuje religijność. Zakupy w niedzielę najczęściej robią osoby niebiorące udziału w praktykach religijnych, najrzadziej – praktykujące kilka razy w tygodniu.

STOSUNEK DO WPROWADZENIA ZAKAZU HANDLU W NIEDZIELE

Projekt wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę ma prawie dwukrotnie więcej zwolenników (61%) niż przeciwników (32%).

Poparcie dla wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę przeważa w zdecydowanej większości analizowanych grup społeczno-demograficznych. Częściej popierają je kobiety (65%) niż mężczyźni (57%). Stosunkowo najczęściej wątpliwości co do słuszności tego rozwiązania mają mieszkańcy największych i najmniejszych miast, osoby najlepiej wykształcone i sytuowane, jednak także wśród nich przewagę mają zwolennicy zakazu. W grupach społeczno-zawodowych wprowadzenie zakazu handlu w niedzielę najczęściej popierają pracownicy usług (81%), a najwięcej jego przeciwników jest wśród właścicieli firm (53%) oraz kadry kierowniczej i specjalistów (48%).

Stosunek do tej propozycji w największym stopniu różnicuje religijność. Im częstszy deklarowany udział w praktykach religijnych, tym częstsze poparcie dla zakazu handlu w niedzielę. Wśród osób uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu jest ono niemal powszechne (sięga 93%). Osoby niepraktykujące, wśród których poparcie dla wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę jest stosunkowo najmniejsze, minimalnie częściej odrzucają to rozwiązanie (48%), niż je akceptują (46%). Stosunek do tego projektu jest w dużej mierze uwarunkowany poglądami politycznymi badanych. Za wprowadzeniem zakazu handlu w niedzielę relatywnie najczęściej opowiadają się ankietowani identyfikujący się z prawicą (75%), a najrzadziej badani określający swoje poglądy polityczne jako lewicowe, wśród których więcej jest przeciwników tego rozwiązania (53%) niż jego zwolenników (42%).

W elektoratach partyjnych najwięcej zwolenników wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę jest wśród zdeklarowanych wyborców PiS, najwięcej zaś przeciwników wśród sympatyków Nowoczesnej Ryszarda Petru.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty	Pojawił się projekt wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę. Otwarte mogłyby być tylko sklepy, w których sprzedaje sam właściciel. Wyjątkiem mają być też m.in. stacje benzynowe, piekarnie, kioski, apteki. Część niedziel ma być wyłączona spod zakazu. Czy popiera Pan(i) wprowadzenie zakazu handlu w niedzielę na takich zasadach czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		
	Popieram	Jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	83	13	4
Kukiz'15	62	35	3
PO	50	42	8
Nowoczesna Ryszarda Petru	42	54	5

Stosunek do ewentualnego zakazu handlu w niedzielę wiąże się z częstością robienia zakupów w tym dniu. Wśród osób, którym co najwyżej czasami zdarza się kupować

w niedzielę, przeważają zwolennicy zakazu, a wśród dość często zaopatrujących się tego dnia – przeciwnicy tego rozwiązania.

Tabela 2

Jak często bywają takie sytuacje, że robi Pan(i) zakupy w niedzielę?	Pojawił się projekt wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę. Otwarte mogłyby być tylko sklepy, w których sprzedaje sam właściciel. Wyjątkiem mają być też m.in. stacje benzynowe, piekarnie, kioski, apteki. Część niedziel ma być wyłączona spod zakazu. Czy popiera Pan(i) wprowadzenie zakazu handlu w niedzielę na takich zasadach czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		
	Popieram	Jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Dość często	41	56	3
Czasami	59	36	5
Niezbyt często	69	22	9
Nigdy	69	23	8

OCENA SKUTKÓW ZAKAZU HANDLU W NIEDZIELE

W ocenie społecznej beneficjentami wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę będą przede wszystkim osoby zatrudnione w handlu (sądzi tak 59% badanych) oraz właściciele małych sklepów (60%), tracą zaś na nim duże sklepy (74%). Generalnie ekonomiczne skutki zakazu handlu w niedzielę – w odczuciu społecznym – będą raczej niekorzystne (51%) niż korzystne (27%). Podzielone są oceny całościowych efektów tego posunięcia dla społeczeństwa – przekonanie, że będą one pozytywne (46%), wyrażane jest tylko niewiele częściej niż stanowisko przeciwnie (41%).

Najtrudniejsza okazała się ocena przewidywanych następstw wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę dla respondentów i ludzi takich jak oni. Spory odsetek badanych (29%) nie myśli o ewentualnym zakazie handlu w niedzielę w kategoriach osobistych i środowiskowych korzyści i strat, pozostali zaś częściej określają przyjęcie tego rozwiązania jako korzystne (40%) niż niekorzystne dla ludzi takich jak oni (31%). Co ciekawe, postrzeganie skutków zakazu handlu w niedzielę w wymiarze osobistym i środowiskowym różnicuje przede wszystkim religijność. Pozytywne dla ludzi efekty jego wprowadzenia dostrzega 72% respondentów biorących udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu i tylko 24% niepraktykujących. Wśród osób potencjalnie najbardziej zainteresowanych proponowanym rozwiązaniem, a więc wśród pracowników usług, przekonanie o korzyściach z ewentualnego zakazu handlu w niedzielę dla ludzi takich jak oni wyraża 61% z nich.

Czy, Pana(i) zdaniem, wprowadzenie zakazu handlu w niedzielę będzie korzystne czy też niekorzystne dla:

– polskiej gospodarki	
Zdecydowanie korzystne	6%
Raczej korzystne	21%
Raczej niekorzystne	36%
Zdecydowanie niekorzystne	15%
Trudno powiedzieć	22%
– społeczeństwa	
Zdecydowanie korzystne	15%
Raczej korzystne	31%
Raczej niekorzystne	30%
Zdecydowanie niekorzystne	11%
Trudno powiedzieć	13%
– osób zatrudnionych w handlu	
Zdecydowanie korzystne	26%
Raczej korzystne	33%
Raczej niekorzystne	22%
Zdecydowanie niekorzystne	10%
Trudno powiedzieć	10%
– właścicieli małych sklepów	
Zdecydowanie korzystne	25%
Raczej korzystne	35%
Raczej niekorzystne	22%
Zdecydowanie niekorzystne	10%
Trudno powiedzieć	8%
– dużych sklepów	
Zdecydowanie korzystne	3%
Raczej korzystne	11%
Raczej niekorzystne	43%
Zdecydowanie niekorzystne	31%
Trudno powiedzieć	12%
– ludzi takich jak Pan(i)	
Zdecydowanie korzystne	14%
Raczej korzystne	26%
Raczej niekorzystne	22%
Zdecydowanie niekorzystne	9%
Trudno powiedzieć	29%

Stosunek do wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę wiąże się przede wszystkim z jego postrzeganymi skutkami dla ludzi takich jak respondenci oraz z oceną jego skutków dla całego społeczeństwa i polskiej gospodarki. Niewiele mniejsze znaczenie mają oceny konsekwencji przyjęcia tego rozwiązania dla osób zatrudnionych w handlu. Wyrażając swój stosunek do ewentualnego zakazu handlu w niedzielę respondenci w mniejszym stopniu biorą

pod uwagę skutki jego wprowadzenia dla placówek handlowych – zarówno dla dużych sklepów, jak i dla właścicieli małych sklepów.

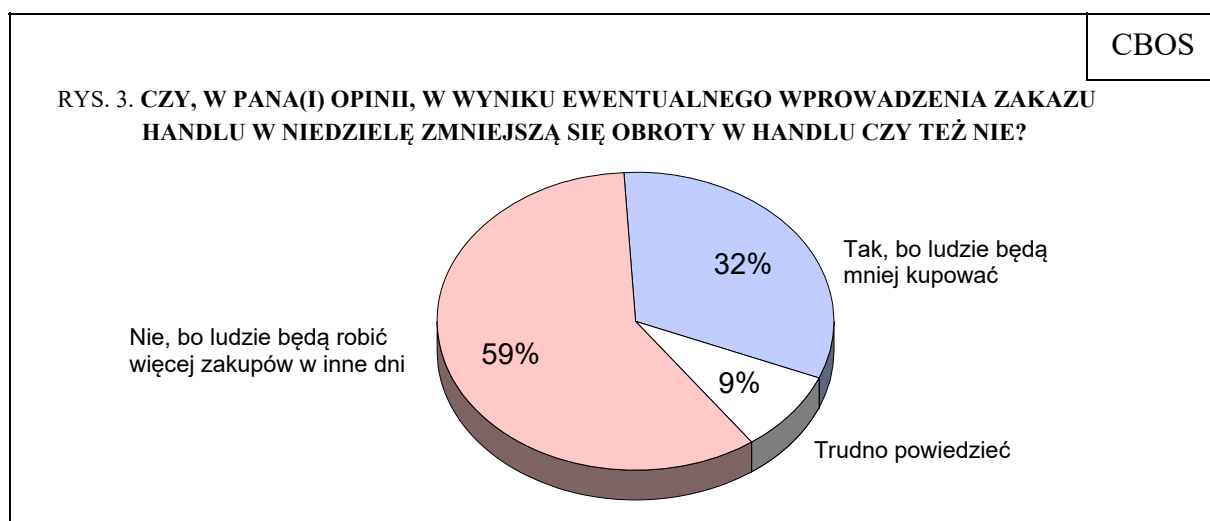
Tabela 3

Związek między poparciem dla wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę a pozytywną oceną skutków tego rozwiązania dla:	Wartość współczynnika R Pearsona*
– ludzi takich jak respondent	0,53
– społeczeństwa	0,50
– polskiej gospodarki	0,47
– osób zatrudnionych w handlu	0,42
– dużych sklepów	0,22
– właścicieli małych sklepów	0,18

*Wszystkie zależności istotne na poziomie 0,01

Zdecydowana większość zwolenników zakazu spodziewa się pozytywnych efektów jego wprowadzenia dla osób zatrudnionych w handlu (ogółem 74%), dla właścicieli małych sklepów (69%) i dla całego społeczeństwa (65%). Ponad połowa z nich (59%) uważa, że będzie to miało pozytywne skutki dla ludzi takich jako oni. Niemal dwie piąte (39%) sądzi, że wprowadzenie zakazu handlu w niedzielę będzie korzystne dla gospodarki (jednak niewiele mniej – 34% – jest przeciwnego zdania). Zwolennicy zakazu w większości przyznają, że będzie on miał negatywne skutki dla dużych sklepów (68%). Przeciwnicy tego rozwiązania dość jednoznacznie oceniają je jako niekorzystne nie tylko dla dużych sklepów (87%), ale także dla gospodarki (83%), społeczeństwa (76%), ludzi takich jak oni (70%) oraz dla zatrudnionych w handlu (58%). Podzielone są ich opinie na temat skutków wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę dla właścicieli małych sklepów: 46% sądzi, że skorzystają oni na zakazie, ale aż 48% jest przeciwnego zdania.

Chociaż ponad połowa badanych obawia się niekorzystnych gospodarczych skutków ewentualnego zakazu handlu w niedzielę, większość nie spodziewa się spadku obrotów w handlu i sądzi, że – zgodnie z założeniami inicjatorów ustawy – ludzie będą więcej kupować w pozostałe dni tygodnia. Zmniejszenie zakupów i spadek obrotów przewiduje mniej niż co trzeci respondent.

Opinie na ten temat różnią zwolenników i przeciwników wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę. Jego zwolennicy przewidują na ogół (76%), że obroty w handlu nie zmniejszą się, ponieważ ludzie będą więcej kupować w pozostałe dni tygodnia, natomiast jego przeciwnicy w większości (55%) obawiają się spadku obrotów.

Szczególnie interesujące wydają się opinie w tej kwestii osób deklarujących, że dość często robią zakupy w niedzielę. Ich poglądy na ten temat nie są jednoznaczne – niemal połowa z nich uważa, że po ewentualnym wprowadzeniu zakazu ludzie będą więcej kupować w pozostałe dni tygodnia, nieznacznie mniejsza grupa spodziewa się zmniejszenia zakupów i spadku obrotów w handlu.

Tabela 4

Jak często bywają takie sytuacje, że robi Pan(i) zakupy w niedzielę?	Czy, w Pana(i) opinii, w wyniku ewentualnego wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę zmniejszą się obroty w handlu czy też nie?		
	Tak, bo ludzie będą mniej kupować	Nie, bo ludzie będą robić więcej zakupów w inne dni	Trudno powiedzieć
Dość często	45	48	7
Czasami	34	58	8
Niezbyt często	26	65	9
Nigdy	25	64	11

Wprowadzenie zakazu handlu w niedzielę ma prawie dwukrotnie więcej zwolenników niż przeciwników. Wydaje się, że w społecznej świadomości społeczne skutki tego rozwiązania są co najmniej równie istotne jak jego skutki ekonomiczne, a spodziewana poprawa sytuacji pracowników handlu jest ważniejsza niż konsekwencje tej decyzji dla placówek handlowych. Mimo obaw dotyczących możliwych negatywnych skutków wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę dla polskiej gospodarki, przeważa przekonanie, że nie spowoduje ono spadku obrotów w handlu, ale raczej przyczyni się do zmiany zachowań zakupowych Polaków, którzy w większym stopniu będą zaopatrywać się w pozostałe dni tygodnia.

#

Opracowała
Beata ROGUSKA